

UŽ ZASE VZPOMÍNÁM...

A je to tady! Už zase vzpomínám. Za čtyři roky oslavím sedmdesát. Oslavím? Říká se totiž, že již šedesátkou končí doba slavení narozenin. Já sice tento názor nesdílím, ale zároveň na mě stále častěji dotírají vzpomínky. Je to opravdu příznak stáří? Zároveň si vybavuji, že důvodů k jakémukoliv slavení je čím dál tím méně. Proto doporučuji, padesát pět, šest, sedm... dá-li Bůh, držme se hesla, slavme „FURT“! Pro nás seniory by měla platit zásada-
vstaneme-li, nic moc nás nebolí, máme-li okolo sebe okruh lidí, se kterými si rozumíme, je nám s nimi dobře, dovedeme-li si smysluplně vyplnit čas, tak co více si přát? A za tím si stojím. Zdraví sice nejde přechytračit a více a více limituje naše aktivity, ale nepodléhejme depresím, vzdorujme, plňme si sny a stále na sobě pracujme. **To je výzva STÁŘÍ!!!**

Žižkova mohyla.

Pocházím z malého městečka v srdci Vysočiny. Poblíž zemřel Jan Žižka z Trocnova, a to roku 1424. Tuto událost připomíná Žižkova mohyla. Základ mohyly tvoří kameny s nápisy dárců z Česka i ciziny. Byly to obce, spolky, jednoty i jednotlivci z různých koutů naší země i ciziny. Kamenný válec je zakončen římsou, na níž jsou názvy vítězných bitev. Vrchol utváří kamenný kalich cca 1,5 m vysoký, který je symbolem českého husitství. Slavnostní odhalení připadlo na 20. září 1874 u příležitosti 450. výročí Žižkova úmrtí. Prý se ho účastnilo okolo 20 000 lidí.

Pivovar v Havlíčkově Borové- zde se narodil můj tatínek.

Havlíčková Borová- rodiště otce a také, K .H. Borovského(1821-1856). Z rodinné kroniky jsem vyčetla, že patří mezi moje předky.

Ilhned mně naskakují další letopočty, zprávy i události...např., že mistr Jan Hus byl upálen na hranici 6. července 1415, bitva na Moravském Poli zuřila 1275 a na Bíle Hoře to naši pro... roku 1620. Jsou to pro mne opravdu tak významné události, které utvářely a formovaly můj život? Zajisté ne, ale v globálu vlastně ovlivnily dějiny přinejmenším celé Evropy. Myslím si, že mně vůbec neuškodilo, že mám tato data zasunuta hluboko v paměti a provázejí mě celý život - vždy naskočí, když potřebuji. Z toho lze usoudit, že naše školství v tom minulém století bylo velmi úspěšné, když stále z rukávu sypu tyto významné události. A navíc, náš starý dobrý „dějepisář“ mě naučil mít rád historii naší malé zemičky, číst Němcovou, Jirásku, Vančuru, Čapka ... a plynule pak přejít na světové autory. No, a já se zase snažila ovlivnit moje dvě děti.

U syna se dařilo lépe, dcera zdárně vzdorovala. Syn Jan byl dychtivý a ptal se snad 24 hodin denně a dá se říci, že na vše. Obstojně četl již v pěti letech. Nejdřív se mnou ty obrázkové, než šel do školy četl ty, co v jeho letech jsem zvládala i já a poté, co mu přišlo pod ruku. Četl, jen „prolousknul“ oči. Doma, ve škole pod lavicí, cestou ze školy i před spaním pod peřinou. A historie se stále opakuje. Co já dostala poznámek a měla sebraných knížek a časopisů, které jsem pravidelně vyzvedávala ve sborovně na konci školního roku. Syn Jan opravdu nezapřel svoji matku a již od první třídy se jeho notýsek zaplňoval nejrůznějšími vzkazy od pánů učitelů a zejména paní učitelek. Pardon, soudruhů učitelů a soudružek učitelek. Nějak jsem opomněla, že i moje žákovské knížky byly tehdy zdobený velmi vydařenými sděleními a tak jsem se trápila, kárala ho a někdy i vyčítala. Honzík se velmi brzy vyprofiloval, chtěl být právníkem. Je. Pracuje jako státní zástupce, nelehké to povolání, obzvlášť věnuje-li se „hospodařině“. Jeho klienti jsou často vysoce inteligentní, erudovaní a zdatní, v tom, jak přelstít naše zákony. Pohodové manželství a dvě šikovné dcery, mu skýtají tak potřebné zázemí.

No a dcera Helenka, ta mnou byla unavená. Chtěla stavět, malovat, modelovat, šít a zpívat. Dá se říci, že se jí vše splnilo. Dostudovala pedagogickou VŠ, má interesantního manžela, dvě přenáděrné děti. Letos nastoupila na KÚ na Odbor pozemních komunikací. Je to zcela zcela mimo její aprobaci, přesto ji vše zajímá, baví, dodělává si veškerou potřebnou kvalifikaci. Zpívá ve vysokoškolském sboru, se kterým koncertuje, soutěží a cestuje i za hranice naší malé zemičky. S manželem provozuje „regge“ kapelu, kde hraje na klávesy. Obě děti hrají na klavír, zpívají ve sboru, sportují. Dá se říci, že dcera vše zvládá levou zadní, jak by řekla moje maminka. Myslím, že se v životě neztratí.

To je můj rodný dům, zámek v Přibyslavi.

Vysočina je pro celou naši rodinu srdeční záležitostí. Každý rok věnujeme část dovolené různým koutům tohoto kraje a zejména pak mému rodišti. Musím konstatovat, že moje rodné město mládne, krásní. Snad jen lidé zůstávají stejní. Oproti Ostravě žijí v poklidu se svými radostmi i bolestmi. Zdá se, že anonymita, tak charakteristická pro velkoměsta, se obyvatel městečka nedotkla. Pravdou je, že se tam nic neutají. Existují tzv. veřejná tajemství. Osudy rodin i jednotlivců ovlivňují každodenní život. Cestou na nákup se zcela jistě dozvíte, kdo zemřel, kdo se narodil, kdo komu chodí za ženou, kdo se bude vdávat, případně rozvádět. Život tu plyne zasazen do nádherné krajiny, hlubokých lesů plných borůvek a hub. Krajiny čistých potoků, rybníků, malebných zákoutí, které dodnes s rodinou objevujeme. Já se tam vracím na svoje oblíbená místa, mezi staré známé, nasávám atmosféru malého města a pak se zase ráda a pokorně vracím domů, do Ostravy. V malém městečku jsem dochodila základní školu, šla do většího, okresního, na školu střední. Protože jsem se od malinka setkávala s medicínou, v rodině byli lékaři i zdravotní sestřičky, přišlo mi samozřejmé, že nastoupím na zdravotnickou školu. Dalším pádným důvodem, byla nechuť k matematice a vysedávání u školních knih. Tradovalo se, že právě na „zdrávce“ je méně matematiky, fyziky. Proto „zdrávka“ a ne ekonomka, či nedej Bůh, gympl. Marné bylo domlouvání maminky, já již měla rozhodnuto. Žádné argumenty, typu, že mám na víc, že se lehce učím, že práce v nemocnici je velmi obtížná, já měla rozhodnuto.

V té době jsem evidentně dávala přednost volejbalu, stolnímu tenisu, trampování. Učarovala mi country muzika. Od klavíru a klasického zpěvu jsem přesedlala na kytaru. Se žďárskou skupinou jsem již tehdy navštívila severní Moravu, neboť jsme soutěžily na Portě, která byla pořádána v Karviné. To jsem ještě netušila, že za deset let se usadím v Ostravě natrvalo. Odešla jsem za svou životní láskou. Dodnes svého kroku ať se to týče studia na střední zdravotní škole, až po odchod do Ostravy, nelituji. Ale o tom zas někdy ...později.

Anna Sýkorová

Bývaly to velmi rušné chvílky jak pro mne tak i pro maminku. Byli jsme totiž čtyři a každý jinak nadaný na vylomeniny. Maminka musela zvládat výchovu, obživu, výuku, styk se školou, změnu politického klimatu. Tatínek zemřel v roce 1952. Jako ředitel malé záložny, posléze spořitelny, měl „kádrový škráloup“. V té době, jeho úmrtí bylo pro naši rodinu pohromou. Nejstaršímu bratrovi bylo třináct a mně, nejmladší, jedenáct měsíců. Mezi námi ještě dva sourozenci, desetiletá sestra a šestiletý bratr. Mamince se v té době zhroutil svět. Zůstala sama se čtyřmi dětmi, v době, která nepřála „milostpaní“, „paní ředitelové“.

V následujícím témže roce proběhla měnová reforma a naše rodina měla veškeré úspory v tzv. cenných papírech. Mamince zůstalo v ruce pár korun a většina znehodnocených „cenných papírů“. Dnes, když si promítnu tuto situaci, mi naskakuje husí kůže. Moje máma ale byla velká bojovnice. Upnula se na nás děti, které vybavila do života houževnatostí, vzděláním, úctou k rodině, láskou k hudbě, literatuře, divadlu. Není dne, abych na ni nevzpomněla. Do rodného městečka nejen mě, ale celou rodinu to neustále táhne. Každý rok věnuji část dovolené Vysočině a vracím se na svoje oblíbená místa, mezi staré známé, abych nasála nejen čistý vzduch do plic, ale atmosféru malého města a pak se zase ráda vracím domů do Ostravy.

Musím konstatovat, že moje rodné město mládne, krásní. Snad jen lidé zůstávají stejní. Oproti Ostravě žijí v poklidu se svými radostmi i bolestmi. Zdá se, že anonymita, tak charakteristická pro velkoměsta, se obyvatel městečka nedotkla. Pravdou je, že se tam nic neutají. Existují tzv. veřejná tajemství. Osudy rodin i jednotlivců ovlivňují každodenní život. Cestou na nákup se zcela jistě dozvíte, kdo zemřel, kdo se narodil, kdo komu chodí za ženou, kdo se bude vdávat, případně rozvádět. Život tu plyne zasazen do nádherné krajiny, hlubokých lesů plných borůvek a hub. Krajiny rybníků, rybníčků a malebných zákoutí, které dodnes s rodinou objevujeme.

V malém městečku jsem dochodila základní školu, šla do většího, okresního, na školu střední. Protože jsem se od malinka setkávala s medicínou, v rodině byli lékaři i zdravotní sestřičky, přišlo mi samozřejmé, že nastoupím na zdravotnickou školu. Dalším pádným důvodem, byla nechuť k matematice a vysedávání u školních knih. Tradovalo se, že právě na „zdrávce“ je méně matematiky, fyziky. Proto „zdrávka“ a ne ekonomka, či nedej Bůh, gympl. Marné bylo domlouvání maminky, já již měla rozhodnuto. Žádné argumenty, typu, že se lehce učím, že práce v nemocnici je velmi obtížná, já měla rozhodnuto.

V té době jsem evidentně dávala přednost volejbalu, stolnímu tenisu, trampování. Učarovala mi country muzika. Od klavíru a klasického zpěvu jsem přesedlala na kytaru. Se žďárskou skupinou jsem již tehdy navštívila severní Moravu, neboť jsme soutěžily na Portě, která byla pořádána v Karvině. To jsem ještě netušila, že za deset let se usadím v Ostravě natrvalo. Odešla jsem za svou životní láskou. Dodnes svého kroku ať se to týče studia na střední zdravotní škole až po odchod do Ostravy, nelituji. Ale o tom až později.

Hned první den jsem se uvedla na přijímacích zkouškách, neboť jsem usedla do poslední lavice s jediným chlapcem v naší třídě. Soudruh ředitel, mírný to člověk, ale zkušený pedagog, který nás přišel přivítat, okamžitě zareagoval na náš zasedací pořádek. Přišel, pohladil mě se slovy: „Ty tady dlouho sedět nebudeš, čerti ti koukají z očí.“ Měl pravdu, do týdne jsme seděli v první lavici. Zjistili jsme ale, že i první lavice má své kouzlo a že i zde se dá pěkně opisovat a napovídat.

První ročník utekl jako voda, se střídavými úspěchy. Mým cílem bylo udržet průměr, abych mohla pobírat stipendium. To byla dohoda s maminkou a to se mi dařilo. Domluvy typu, ty na to máš, máš na víc, opravdu nepadaly na úrodnou půdu. Začínala jsem objevovat kouzlo hospůdek, tanečků a dvoření galánů. Byla to nevinná dobrodružství, která jsme s kamarádkami s velkým požitkem prožívaly. Pamatuji na den, kdy na každém rohu náměstí čekal chlapec s kyticí v ruce a my s děvčaty jukaly za velkého smíchu, jak hoši stepují a čekají na vytoužené rande. Dnes vím, protože mám dvě dospělé děti, které prožívají „románky“, (také prožívaly své „románky“) že jsme byly kruté. To sebou ale nese mládí, kdy člověk nedomýšlí, jak může ranit. První láska, rozchod mě toto konání připomnělo, jak to bolí.

Největším hříchem, který si nesu z tohoto období, je kouření. To mi bohužel vydrželo do dnešních dnů a navíc musím říci, že mi chutná. Ač stále zdravotník, reklamy typu: „Kouření zabíjí!“ ve mně vzbuzují chuť na cigaretu. Víím, je to špatné, ale asi ještě nepřišel čas, kdy si sama řeknu: „A dost!“

Ve škole přibýly nové předměty, jako interna, chirurgie, patologie a další. Zejména chirurgie a známý drsný chirurg s námi dělaly divy. Můj strýc, obvodní lékař, který se dobře znal s tímto nejmenovaným lékařem, se ho zeptal, jak že se daří neteřince, jak že to studýruje? To ale neměl dělat. Hned následující hodinu chirurgie jsem byla vyvolaná se slovy, že bije. Byl to počátek boje, kdo z koho. Já rozená ve znamení skopce, on ani nevím, jsme urputně zápasili až do maturity. Až o maturitním večírku se vše vyjasnilo, „drsný chirurg“, posilněn vínečkem doznal, že dotaz pojal jako přímlovu ze strany mého strýce, což bytostně nesnáší, proto si na mě „zasednul“. Za vším jsme udělali silnou čáru, podali si ruce, dali „hubáka“.

Proč hovořím o přívlastku „drsný chirurg“? Hodiny chirurgie se totiž nesly ve znamení hodiny, kdy zmiňovaný chirurg vrazil do dveří a v běhu vyvolal čtyři žáčky před tabulí. To nevěstilo nic dobrého. Tentokrát si vychutnal spolužačku, která z něho měla panický strach. Vždy byla připravená, ale před tabulí z ní občas ve zmatku padaly perly. Také tento den na dotaz: „Jak vypadá a kde se používá kosmetická jizva?“, odvětila: „Kosmická jizva“...pauza, lékař na to s ledovým klidem: „To byste musela mít letenku na měsíc, máte za pět!“ Se slzami v očích se odebrala do lavice. V takovýchto chvílích třída ani nedutala. Napětí opadlo, až vyslovil spásnou větu: „Vyndejte si sešity, budeme psát!“

Taktéž dobré byly bleskové testy. Nadiktované otázky jsme často nestačili ani napsat. Jak asi potom mohly vypadat odpovědi? Zajímavé je, že vyhodnocení písemných testů bral lékař velmi sportovně. Myslím si, že byl velmi moudrý, protože věděl, že hrůza nás donutí se do hodin svědomitě připravovat. Pravdou také je, že z chirurgie jsem si do života odnesla nejvíce.

Přišel čas, kdy jsme mladé a nezkušené nastoupily na praxi do nemocnice, jako „žákyňky“. Práce s lidmi mě bavila a stále baví. Ještě dnes cítím naškrobený čepeček, patřičně krátkou zástěru (bylo to období mini) a také hrůzu, kdy nás instruktorka pošle převléci. Pamatuji si na první dotyky s nemocniční lůžkovinou, první dotyky pacientů, ale i lékařů! První injekce, první odběr krve, brr, i žaludečních šťáv, cévkování, převazy, krystýry a jiné pochoutky. První vizita, první noční, první exitus.

Nejvíce mě zaujala praxe na chirurgickém oddělení. Je tam neustálý cvrkot. Tehdy ještě nebyla v okresní nemocnici vytvořena oddělení JIP, ARO. Všechny stavy se řešily na standardních odděleních. Byly vyčleněny pooperační pokoje a pokoje pro traumatologické

pacienty. Na zvláštní oddělení byli ukládáni nemocní s hnisavými ranami a také tam existovalo oddělení dětské chirurgie. Právě praxe na chirurgii mi učarovala a ovlivnila př rozhodování, kam nastoupit po maturitě. A také vzpomínka na spolužačky.

Již v prvním ročníku jsme utvořily pětku nerozlučných. Ta se zmenšila po odchodu spolužačky, která nezvládla nápor učení. Zůstaly jsme jen čtyři, které to zdárně dotáhly až k maturitě. Dnes jsme zůstaly jen tři, neboť jedna z nás záhy po maturitě vážně psychicky onemocněla a vzala si život.

Více jak polovinu spolužáků jsem vlastně od maturity neviděla. Ani „sestráka“, se kterým jsme si padli do oka hned první den. Velmi mě mrzí, že jsme se rozprchly a s mnohými zcela ztratily kontakt. Občas při návštěvě domoviny dám impuls a pár se nás setká v našem okresním městě. Doufám, že letos uskutečníme velký sraz, moc by mě to potěšilo.

Nyní zpět na střední zdravotní školu do let šedesátých.

Nezapomenutelné byly školní brigády. Protože pocházím z Vysočiny, hlavní náplní školních brigád byl sběr brambor. Těšili jsme se, ale byla to i dřina. Podzimy na Vysočině nebývají vždy teplé, slunečné. Často nás dovezli na pole a brambory byly obaleny jinovatkou. Ale nemuseli jsme se učit !!! Navíc jsme si vydělali trošku peněz. Takže se nestávalo, že by na brigádách byly absence. Sem tam, ve vyšších ročnících, i nějaké to vínko bylo. A samozřejmě bramborové bitvy, pokouřeníčko a legrace.

V době svačiny jsme sedávali na koších, spořádávali jsme ohromné krajíce se sádlem a škvarky, zahřívali ruce horkým čajem. Na krajích lesíka z dohledu profesorů jsme si kondici vylepšovali i „štamprdlíčkou“ rumu a samozřejmě cigaretkou. V té době to myslím byly jugoslávské filtry, Clee , či BT. Na obědy nás svázeli na traktorech, či autobusem do vesnických hospůdek nebo jídelen místních JZD. A to prosím až odpoledne, kdy jsme měli brambor již plné zuby.

Vzpomínám, že po jedné takovéto brigádě jsem se jen o fous vyhnula dvojce z mravů - snížené známce z chování. Spolu s mým spolužákem, sestřákem, jsme chtěli potrápit naši třídní profesorku. Opodál pole se pásla kravička, možná, že to byl býk. Spolužák za mé vydatné pomoci stračenu opravdu jen malinko podráždil a ta hnala naši, ne moc oblíbenou profesorku, přes celé pole. Všichni se ohromně bavili, ale bylo z toho vyšetřování. Náš rozumný a milý pan ředitel vše zametl pod koberec.

Povinné lyžařské výcviky pořádané školou také vždy přinesly očekávané povyražení pro nás, žáčky. Naopak pro profesorský sbor to zábava rozhodně nebyla. Vždyť žádný „mužský“ v dohledu pár metrů nás nenechal v klidu. Tudíž zodpovědnost, aby přivezly v pořádku kolektiv rozjívených pubertálních dívek, byla velická. To ovšem hodnotím až s odstupem mnoha let.

Kouření byl nešvar, kterému se jen málokteré budoucí sestřičky vyhnuly. Na škole byl striktní zákaz kouření. Zákazy jsou bohužel proto, aby se nedodržovaly. Také my hulily, kde se dalo. Na záchodech, ve sklepě, za školou. Jednou voda přetekla a ucho se utrhl, jak mi sdělil pan ředitel. Nevím proč, opět já sama stála v ředitelně, hlavu skloněnou a poslouchala jsem kázání mého oblíbeného pana ředitele. Tomu byla přítomna i paní instruktorka, přezdívaná „ANTENA“. Byla totiž kapičku přerostlá. Jinak to byla opravdu z gruntu hodná ženská. Měla svoje osobité kouzlo i vystupování. Vyslechla se mnou kázání i moji odpověď. Když se zeptal náš tatíček ředitel: „Kouříš, Aničko?“ Nezapírala jsem a jednoslovně ze sebe vyhrkla, ať to

mám již za sebou: „Ano“. Anténa zarazila další protikuřáckou osvětu a pravila:“ Podívej se na mě, já tu cigaretu do konce života již z huby nedám!“ Smíšky mě naprosto ovládly a také pana ředitele, který mě urychleně odeslal do třídy. Ještě dnes si vzpomínám, že na dotazy kdo se mnou ještě kouří, ze mě odpověď nedostal. Byla by to potupa, donášet na své spolužačky. Samozřejmě, že jsem spolužačkám reprodukovala osvětové vystoupení, které jsem byla nucena vyslechnout v ředitelně. Slova naší paní instruktorky by se měla vytesat kamene. Tenkrát jsme z toho měli ohromnou legraci, dnes já dělám osvětu svým dětem. Syn Jan nekouří. Dcera Helenka se zdá, že není kuřák „zavíslák“, ale ve společnosti u vínka občas neodolá. Jen doufám, že to má pod kontrolou, na rozdíl ode mne.

Čas pádil a před námi byla maturita, poslední prázdniny, čas loučení. Také skončilo období dospívání a my se museli rozhodnout co dál. V tomto období přišla zpráva, že naše poslední prázdniny budou zkráceny. Souvislá praxe měla být protažena z důvodů nedostatku sester v nemocnici. Byly ohroženy naše poslední prázdniny!

Spolu se spolužákem jsem se stala mluvčí naší třídy. Všemi bylo jednohlasně odsouhlaseno na prodlouženou praxi nenastoupit. Nastalo šetření ze strany učitelského sboru a z většiny nás zůstalo jen pár. Také sníženou známku z chování obdrželo jen pár vzbouřenců. V té době jsem hájila pravdu a ani dvojka z mravu mě nemohla zviklat. Bohužel jsem nedodržela úmluvu s mojí maminkou a bylo mi odebráno stipendium. Bylo to varování, že ne vždy musí člověk hájit pravdu za každou cenu. A také jsem byla obohacena o nový poznatek, že kolektiv málokdy stojí za pravdou jednotně. Prostě mě nepoučil ani Mistr Jan Hus, spíš jsem si asi měla připomenout bitvu na Bílé Hoře, kdy čeští stavové za dobré bydlo a peníze zradili myšlenku české jednoty.

Tuto příhodu mně opět pomohl ustát ředitel zdravotní školy, který do dalšího měsíce vyřídil přiznání stipendia. Naše rodina tak nepřišla zkrátka a maminka mi tuto příhodu vždy připomínala, kdykoliv jsem bojovala za práva svých kamarádů, spolupracovníků. Byla pravda, že se to obvykle zvrtilo a obrátilo proti mně. Bohužel, nebo snad bohudík, jsem stále nepoučitelná. Dodnes mě bezpráví nenechává v klidu.

XI.

Čtyři roky uplynuly jako voda a já stála před maturitou. S hrůzou jsem zjistila, že moje vědomosti opravdu odpovídají mému snažení. O svatém týdnu jsem si ověřila, že zejména znalosti ruského jazyka jsou mizivé. Paradoxem je, že na základní škole jsem ruštinu milovala a dá se říci, že i v ní excelovala. První ročníky na škole jsem těžila ze znalostí, které jsem si

přinesla ze základní školy. Nějak mně potom uniklo, že musím přitlačit. Ostatní předměty docela ušly. Proto jsem právě ruštinu odsunula na poslední místo.

Český jazyk jsem měla ráda, zejména literaturu. Velmi často jsem se účastnila recitačních soutěží a musím říci, že ne z donucení, ale proto, že mě to bavilo. Proto jsem očekávala z jazyka českého a literatury u maturity solidní výsledek. Ouha, právě český jazyk mě zradil, přesto, že v té době jsem hodně četla a povinnou četbu jsem měla v malíčku. Maturitní písemka, to byla katastrofa, zmar, zklamání !!! Moje výborné slohové práce, můj vybroušený styl přišly vniveč. Vytáhla jsem si otázku, která mě dodnes straší ve spaní - Poválečná literatura. Byla jsem tak vyděšená, že jsem si dokonce vymyslela hlavní hrdiny románů a děje tak prokombinovala, že profesorka z toho byla u vytržení. Musím konstatovat, že veškeré romány jsem měla přečtené, ale v ten den bylo v hlavě vymeteno, prázdné. Dodnes nevím, proč jsem nebyla schopna se rozepsat o Občanu Brychovi, Rudé záři nad Kladnem a jiné“ kvalitní“ poválečné literatuře. Písemná práce byla po zásluze ohodnocena dostatečnou.

Moje improvizální umění kladně ohodnotily po letech až moje děti. Dodnes vzpomínají na pohádky před spaním. Manžel Richard často pravil, že to byly horory. Já si ale myslím, když vlk sežral babičku, nebo třeba čert odnesl Káču do pekla, tak to musí být přeci odvyprávěno se vši dramatickostí. Děti to milovaly a já je vlastně nevědomky připravila pro dnešní drsný, mnou tak nepochopitelný svět. Vybaví se mi také situace, když babička Anička vyprávěla malému Honzíkovi pohádku „O červené Karkulce“. To mu byly asi dva roky. Byl velmi nespokojený. Dokonce jí řekl: „Tak to není, ty jsi úúúplně bubá (blbá)!“ Byl prostě zvyklý na moji verzi. Babička se velmi urazila a dala mně hodně vysvětlování, že to tak nemyslel, že je dítě a prostě, že na pohádky jsem v rodině já.

XII.

Tento raketový vstup na maturitní nebe jsem ale vylepšila, protože jsem si říkala: „Hůře již být nemůže. Měla jsem pravdu. Ústní v češtině jsem zvládla na výbornou a další předměty uspokojivě.

Ještě se malinko vrátím k maturitní zkoušce z ruského jazyka. Náš ruštinář byl malý nenápadný človíček. Dodnes si ho vážím. Vysvětlím, proč. Den 21. srpen 1968, okupace naší země vojáky Varšavské smlouvy, nejen ze mě, ale z nás mladých, dospívajících rázem udělal dospělé jedince, nesmiřitelné bojovníky a kritiky vládní politiky. Můj spolužák ze základní školy si dopisoval esperantem s lidmi z celého světa. Z Anglie se podařilo propašovat přes hranice autentické snímky z okupace. Já od něj tyto materiály získala a donesla je do školy. Mladá, nerozvázná, rozjitřená jsem šířila tento materiál po třídách. Tento časopis u mě při hodině ruského jazyka zadržel právě tento profesor. Mlčky ho zabavil. Celou dobu jsem čekala, kdy nastane vyšetřování a vyloučení ze školy. Nedělo se nic, až o maturitním večírku mně ho v tichosti vrátil. Dodnes jsem mu za to vděčná. V této napjaté době, mnozí jistě pamatujete, se vyrojili udavači, donašeči a ze škol se vyhazovalo za menší prohřešky. Navíc ani můj kádrový profil zcela neodpovídal požadavkům mocných. Vždyť můj nejstarší bratr byl doporučen po absolvování základní školy na Ostravsko do dolů. Maminka, kvočna vyběhala, že odmaturoval na stavební průmyslovce v našem okresním městě, posléze vystudoval v Praze vysokou školu, obor pozemní stavitelství.

Ještě musím podotknout, že bratr na Ostravsko nešel, ale já, jak jsem se již zmínila, za několik let ano, a dobrovolně.

XIII.

Konečně se vrátím k našemu panu profesorovi a mojí vděčnosti. Miloval ruskou hudbu, literaturu, uměl vyprávět o prostých lidech, ruské přírodě. Velmi často jezdil na poznávací zájezdy na Ukrajinu, Podkarpatskou Rus, navštěvoval ty nejchudší lidi. Nebál se mluvit o propastných rozdílech, které existují v zemi, která byla vzorem pro všechny socialistické státy. Právě po okupaci měl velké problémy, jen proto, že učil ruštinu. Lidé velmi často nerozlišují a pronášejí nespravedlivé soudy. Myslím, že on nikomu neublížil a že se k němu lidé nechovali pěkně. "Holt", to nese doba, že smete i ty nevinné.

Samotná zkouška z ruštiny byla senzační. Vytáhla jsem si otázku „Geroj Danko“, dnes opravdu nevím, z kterého díla tento úryvek je, ale dodnes můžu odříkat: „Kak on vyrval svoje serdce iz grudi i ponjal jevo vysoko nad golovu...“. Paměť mně v té době sloužila, dramatickost nechyběla, takže u poroty dobré. Odborná otázka pak zněla, VIZITA. Zajásala jsem a spustila, „kak ja pajdu na vizitu“. Profesor ruštiny zlehounka zašeptal: „Obchod vráča“, to je v překladu vizita, ale já nerušeně pokračovala, „što ja vsjo sdělaju na vizitě“. Profesori mřeli a já švitořila a švitořila s konečnou známkou za dvě. Slušné, ne? Říkám si, že kdybych excelovala a nudně odmaturovala na výbornou, že by mi takovéto momenty chyběly a neměla bych vlastně o čem psát.

Na závěr jsem byla pověřena naší maturitní skupinou, abych předala kytici našemu panu řídícímu. Byla jsem ze všeho tak ztrémovaná, že celá zkušební komise již byla obdarovaná a já se nějak zasekla. Vyvrcholením pak bylo moje přání. Vysoukala jsem ze sebe, že mu přeji do dalších studentských let všechno nejlepší, dobré studijní výsledky a pevné zdraví. To poslední bylo jediné co do zdravice sedlo. To již zkoušející nevydrželi a smáli se naplno.

XIV.

Maturitní večírek byl nekonformní, v džínách, při kytare a magnetofonu v malé hospůdce na konci okresního města. Hrála jsem svoje tři, čtyři akordy na kytaru, zpívala Modlitbu pro Martu, Veličenstvo kat, Bratříčku zavírej vrátka, lidovky, Semafor... Všichni profesori se přidali. Atmosféra nezapomenutelná. Tam se mně zdálo, že všichni myslíme stejně.

Mnozí z nás jsme se rozběhli do světa, Praha, Brno, Ostrava a také USA. Ti, kteří zůstali na Vysočině, tvoří jádro naší třídy a občas se potkáme. Snažím se s nimi udržovat kontakt, protože jsou součástí mého života. Mým velkým přáním je, abychom se setkali, zavzpomínali, sdělili, jak nám všem život ubíhá, co nám nadělil, o co nás připravil. Také bych byla ráda, aby se se mnou podělili o to, zda je moje vyprávění vrátilo do studentských let a cítili léta šedesátá a sedmdesátá jako já.

Když sedím nad těmito stránkami sama sebe se ptám, byla-li to všechno pravda, či nebyla? Je možné, že někteří se tam najdou, jiní to vnímají úplně odlišně. To ale nechám na Vás, milí čtenáři, spolužáci, spolupracovníci, kamarádi, přátelé...

XV.

Vzpomínky zůstaly. Dobré, ale i méně šťastné. Přišla první velká přátelství, první lásky a také zklamání. Tenkrát jsem spoustu životních situací nedovedla pochopit, vyhodnotit. Dnes vím, že to byla tzv. „škola života“. Jsou to právě vzpomínky, které mě provázejí celý život. A také

celý život z nich čerpám, ale nemám ráda soudy a věty: „Tenkrát jsem to měla udělat tak, či onak.“

Myslím si, že autenticita okamžiku je prostě k nezaplacení. Dnes s odstupem mnoha let, snad mohu říci, že mám tzv. nos na lidi. Velmi často dovedu předvídat, jak lidé zareagují na určité mezní situace. Tato intuice mě nadělila v průběhu života pár blízkých přátel, za což velmi děkuji. Také spousta lidí, kamarádů, přátel se ke mně uchylují, abych jim poradila. Snažím se vždy vžít do situací, které právě prožívají, dnes hovoříme o empatii. A samozřejmě si vždy kladu otázku, jak bych asi reagovala já? Víím, že člověk ve vyhrocených životních situacích jedná emotivně a často ne v souladu se svojí životní filosofií. Trvají-li pak problémy delší dobu a neřeší se, člověk zákonitě začne selhávat. Potřebuje pak vyslechnout, očekává radu, povzbuzení, nasměrování. Řešila jsem rodinné krize, alkohol, pracovní rozmišky. Budete se asi ptát po úspěšnosti? Strídavě, něco se urovnalo, něco muselo skončit. Někteří na moji radu vyhledali psychologa, psychiatra. A tu musím s radostí konstatovat, že se konečně prolomilo tabu. Lidé, pacienti, klienti opravdu počali docházet do ambulancí psychiatrů a psychologů, kteří jim erudovaně pomáhají zvládat svízelné životní situace. Velká část společnosti pod tíhou převratných změn, které dnes a denně zasahují do jejích životů, často nezvládá, hroutí se. A tudíž je na místě vyhledat pomoc v těchto odborných ambulancích. Vždyť máme-li problém např. s páteří, bolí nás dlouhodobě hlava, zajdeme k neurologovi, zlomeninu nám ošetří na chirurgii, či ortopedii. Tak proč se bránit, když nás zradí naše psychika?

ZÁVĚR

A co já? Prožitých šedesát tři let, to je doba velmi bohatá na lásku, štěstí, úsměv, které mi dává moje rodina. A také bolest, kterou jsem prožívala s mými nejdražšími. Do našeho života vstoupila nemoc. Zemřel manželův tatínek. Můj bratr odešel ve 45 letech, maminka pět let bojovala s obávanou chorobou, které nakonec podlehl. Také sestra prožívala nešťastné období, nemoc rozvod, nakonec nečekaně zemřela. Před třemi roky zemřela manželova maminka, letos můj poslední sourozenec. Tyto etapy v mém životě byly velmi bolestné. Byly chvíle, kdy jsem si říkala, že již nemůže být hůře. Nejhorší je vždy bezmoc. Před očima jsem měla svoje nejbližší, kteří trpěli, a já jim nemohla dostatečně pomoci. Celý život pomáhám lidem a maminka mně odchází v bolestech a já ji nedokážu pomoci? Oporou mi byly děti a manžel. Díky jim za to. S vnoučátky jsem omládla, tak jak jsem byla přísná na Helenku a Honzíka, to u nich neumím. Jejich očka, otázky a objetí je nenahraditelná medicína pro nás babičky i dědy. Moje nezlomná povaha mi pomohla přejít všechna životní úskalí. Žene mě dál, abych si splnila, co jsem ještě nestihla a navíc smích mě provází větší polovinou života a tak doufám, že se prosměji ještě tou zbývajícím třetinou!!!

Pokračování příště!!!

TĚŠTE SE NA

Je tomu již pár dní, či let? Napsala jsem zdravici svému představenému k šedesátce:

A JAK ŠEL ČAS? Pádil a před námi byla maturita, poslední prázdniny, čas loučení. Také skončilo období dospívání a my se museli rozhodnout co dál. V tomto období přišla zpráva, že naše poslední prázdniny budou zkráceny. Souvislá praxe měla být protažena z důvodu nedostatku sester v nemocnici. Byly ohroženy naše poslední prázdniny!

Spolu se spolužákem jsem se stala mluvčí naší třídy. Všemi bylo jednohlasně odsouhlaseno na prodlouženou praxi nenastoupit. Nastalo šetření ze strany učitelského sboru a z většiny nás zůstalo jen pár. Také sníženou známku z chování obdrželo jen pár vzbuřenců. V té době jsem hájila pravdu a ani dvojka z mravu mě nemohla zviklat. Bohužel jsem nedodržela úmluvu s mojí maminkou a bylo mi odebráno stipendium. Bylo to varování, že ne vždy musí člověk hájit pravdu za každou cenu. A také jsem byla obohacena o nový poznatek, že kolektiv málokdy stojí za pravdou jednotně. Prostě mě nepoučil ani Mistr Jan Hus, spíš jsem si asi měla připomenout bitvu na Bílé Hoře, kdy čeští stavové za dobré bydlo a peníze zradili myšlenku české jednoty.

Tuto příhodu mně opět pomohl ustát ředitel zdravotní školy, který do dalšího měsíce vyřídil přiznání stipendia. Naše rodina tak nepřišla zkrátka a maminka mi tuto příhodu vždy připomínala, kdykoliv jsem bojovala za práva svých kamarádů, spolupracovnic. Byla pravda, že se to obvykle zvrtilo a obrátilo proti mně. Bohužel, nebo snad bohudík, jsem stále nepoučitelná. Dodnes mě bezpráví nenechává v klidu.

XI.

Čtyři roky uplynuly jako voda a já stála před maturitou. S hrůzou jsem zjistila, že moje vědomosti opravdu odpovídají mému snažení. O svatém týdnu jsem si ověřila, že zejména znalosti ruského jazyka jsou mizivé. Paradoxem je, že na základní škole jsem ruštinu milovala a dá se říci, že i v ní excelovala. První ročníky na škole jsem těžila ze znalostí, které jsem si přinesla ze základní školy. Nějak mně potom uniklo, že musím přitlačit. Ostatní předměty docela ušly. Proto jsem právě ruštinu odsunula na poslední místo.

Český jazyk jsem měla ráda, zejména literaturu. Velmi často jsem se účastnila recitačních soutěží a musím říci, že ne z donucení, ale proto, že mě to bavilo. Proto jsem očekávala z jazyka českého a literatury u maturity solidní výsledek. Ouha, právě český jazyk mě zradil, přesto, že v té době jsem hodně četla a povinnou četbu jsem měla v malíčku. Maturitní písemka, to byla katastrofa, zmar, zklamání !!! Moje výborné slohové práce, můj vybroušený styl přišly vniveč. Vytáhla jsem si otázku, která mě dodnes straší ve spaní - Poválečná literatura. Byla jsem tak vyděšená, že jsem si dokonce vymyslela hlavní hrdiny románů a děje tak prokombinovala, že profesorka z toho byla u vytržení. Musím konstatovat, že veškeré romány jsem měla přečtené, ale v ten den bylo v hlavě vymeteno, prázdko. Dodnes nevím, proč jsem nebyla schopna se rozepsat o Občanu Brychovi, Rudé záři nad Kladnem a jiné“ kvalitní“ poválečné literatuře. Písemná práce byla po zásluze ohodnocena dostatečnou.

Moje improvizční umění kladně ohodnotily po letech až moje děti. Dodnes vzpomínají na pohádky před spaním. Manžel Richard často pravil, že to byly horory. Já si ale myslím, když vlk sežral babičku, nebo třeba čert odnesl Káču do pekla, tak to musí být přeci odvyprávěno se vši dramatičností. Děti to milovaly a já je vlastně nevědomky připravila pro dnešní drsný, mnou tak nepochopitelný svět. Vybaví se mi také situace, když babička Anička vyprávěla malému Honzíkovi pohádku „O červené Karkulce“. To mu byly asi dva roky. Byl velmi nespokojený. Dokonce jí řekl: „Tak to není, ty jsi úúúplně bubá (blbá)!“ Byl prostě zvyklý na moji verzi. Babička se velmi urazila a dala mně hodně vysvětlování, že to tak nemyslel, že je dítě a prostě, že na pohádky jsem v rodině já.

XII.

Tento raketový vstup na maturitní nebe jsem ale vylepšila, protože jsem si říkala: „Hůře již být nemůže. Měla jsem pravdu. Ústní v češtině jsem zvládla na výbornou a další předměty uspokojivě.

Ještě se malinko vrátím k maturitní zkoušce z ruského jazyka. Náš ruštinář byl malý nenápadný človíček. Dodnes si ho vážím. Vysvětlím, proč. Den 21. srpen 1968, okupace naší země vojáky Varšavské smlouvy, nejen ze mě, ale z nás mladých, dospívajících rázem udělal dospělé jedince, nesmiřitelné bojovníky a kritiky vládní politiky. Můj spolužák ze základní školy si dopisoval esperantem s lidmi z celého světa. Z Anglie se podařilo propašovat přes hranice autentické snímky z okupace. Já od něj tyto materiály získala a donesla je do školy. Mladá, nerozvázná, rozjitřená jsem šířila tento materiál po třídách. Tento časopis u mě při hodině ruského jazyka zadržel právě tento profesor. Mlčky ho zabavil. Celou dobu jsem čekala, kdy nastane vyšetřování a vyloučení ze školy. Nedělo se nic, až o maturitním večírku mně ho v tichosti vrátil. Dodnes jsem mu za to vděčná. V této napjaté době, mnozí jistě pamatujete, se vyrojili udavači, donašeči a ze škol se vyhazovalo za menší prohřešky. Navíc ani můj kádrový profil zcela neodpovídal požadavkům mocných. Vždyť můj nejstarší bratr byl doporučen po absolvování základní školy na Ostravsko do dolů. Maminka, kvočna vyběhala, že odmaturoval na stavební průmyslovce v našem okresním městě, posléze vystudoval v Praze vysokou školu, obor pozemní stavitelství.

Ještě musím podotknout, že bratr na Ostravsko nešel, ale já, jak jsem se již zmínila, za několik let ano, a dobrovolně.

XIII.

Konečně se vrátím k našemu panu profesorovi a mojí vděčnosti. Miloval ruskou hudbu, literaturu, uměl vyprávět o prostých lidech, ruské přírodě. Velmi často jezdil na poznávací zájezdy na Ukrajinu, Podkarpatskou Rus, navštěvoval ty nejchudší lidi. Nebál se mluvit o propastných rozdílech, které existují v zemi, která byla vzorem pro všechny socialistické státy. Právě po okupaci měl velké problémy, jen proto, že učil ruštinu. Lidé velmi často nerozlišují a pronášejí nespravedlivé soudy. Myslím, že on nikomu neublížil a že se k němu lidé nechovali pěkně. “Holt“, to nese doba, že smete i ty nevinné.

Samotná zkouška z ruštiny byla senzační. Vytáhla jsem si otázku „Geroj Danko“, dnes opravdu nevím, z kterého díla tento úryvek je, ale dodnes můžu odříkat: “Kak on vyrval svoje serdce iz grudi i ponjal jevo vysoko nad golovu...“. Paměť mně v té době sloužila, dramatickost nechyběla, takže u poroty dobré. Odborná otázka pak zněla, VIZITA. Zajásala jsem a spustila, „kak ja pajdu na vizitu“. Profesor ruštiny zlehounka zašeptal: „Obchod vráča“, to je v překladu vizita, ale já nerušeně pokračovala, „što ja vsjo sdělaju na vizitě“. Profesori mřeli a já švitořila a švitořila s konečnou známkou za dvě. Slušné, ne? Říkám si, že kdybych excelovala a nudně odmaturovala na výbornou, že by mi takovéto momenty chyběly a neměla bych vlastně o čem psát.

Na závěr jsem byla pověřena naší maturitní skupinou, abych předala kytici našemu panu řídícímu. Byla jsem ze všeho tak ztrémovaná, že celá zkušební komise již byla obdarovaná a já se nějak zasekla. Vyvrcholením pak bylo moje přání. Vysoukala jsem ze sebe, že mu přeji do dalších studentských let všechno nejlepší, dobré studijní výsledky a pevné zdraví. To poslední bylo jediné co do zdravice sedlo. To již zkoušející nevydrželi a smáli se naplno.

XIV.

Maturitní večírek byl nekonformní, v džínách, při kytarě a magnetofonu v malé hospůdce na konci okresního města. Hrála jsem svoje tři, čtyři akordy na kytaru, zpívala Modlitbu pro Martu, Veličenstvo kat, Bratříčku zavírej vrátka, lidovky, Semafor... Všichni profesori se přidali. Atmosféra nezapomenutelná. Tam se mně zdálo, že všichni myslíme stejně.

Mnozí z nás jsme se rozběhli do světa, Praha, Brno, Ostrava a také USA. Ti, kteří zůstali na Vysočině, tvoří jádro naší třídy a občas se potkáme. Snažím se s nimi udržovat kontakt, protože jsou součástí mého života. Mým velkým přáním je, abychom se setkali, zavzpomínali, sdělili, jak nám všem život ubíhá, co nám nadělil, o co nás připravil. Také bych ráda, aby se se mnou podělili o to, zda je moje vyprávění vrátilo do studentských let a cítili léta šedesátá a sedmdesátá jako já.

Když sedím nad těmito stránkami sama sebe se ptám, byla-li to všechno pravda, či nebyla? Je možné, že někteří se tam najdou, jiní to vnímají úplně odlišně. To ale nechám na Vás, milí čtenáři, spolužáci, spolupracovníci, kamarádi, přátelé...

XV.

Vzpomínky zůstaly. Dobré, ale i méně šťastné. Přišla první velká přátelství, první lásky a také zklamání. Tenkrát jsem spoustu životních situací nedovedla pochopit, vyhodnotit. Dnes vím, že to byla tzv. „škola života“. Jsou to právě vzpomínky, které mě provázejí celý život. A také celý život z nich čerpám, ale nemám ráda soudy a věty: „Tenkrát jsem to měla udělat tak, či onak.“

Myslím si, že autenticita okamžiku je prostě k nezaplacení. Dnes s odstupem mnoha let, snad mohu říci, že mám tzv. nos na lidi. Velmi často dovedu předvídat, jak lidé zareagují na určité mezní situace. Tato intuice mě nadělila v průběhu života pár blízkých přátel, za což velmi děkuji. Také spousta lidí, kamarádů, přátel se ke mně uchylují, abych jim poradila. Snažím se vždy vžít do situací, které právě prožívají, dnes hovoříme o empatii. A samozřejmě si vždy kladu otázku, jak bych asi reagovala já? Víím, že člověk ve vyhocených životních situacích jedná emotivně a často ne v souladu se svojí životní filosofií. Trvají-li pak problémy delší dobu a neřeší se, člověk zákonitě začne selhávat. Potřebuje pak vyslechnout, očekává radu, povzbuzení, nasměrování. Řešila jsem rodinné krize, alkohol, pracovní rozmišky. Budete se asi ptát po úspěšnosti? Střídavě, něco se urovnalo, něco muselo skončit. Někteří na moji radu vyhledali psychologa, psychiatra. A tu musím s radostí konstatovat, že se konečně prolomilo tabu. Lidé, pacienti, klienti opravdu počali docházet do ambulancí psychiatrů a psychologů, kteří jim erudovaně pomáhají zvládat svízelné životní situace. Velká část společnosti pod tíhou převratných změn, které dnes a denně zasahují do jejích životů, často nezvládá, hroutí se. A tudíž je na místě vyhledat pomoc v těchto odborných ambulancích. Vždyť máme-li problém např. s páteří, bolí nás dlouhodobě hlava, zajdeme k neurologovi, zlomeninu nám ošetří na chirurgii, či ortopedii. Tak proč se bránit, když nás zradí naše psychika?

ZÁVĚR

A co já? Prožitých šedesát tři let, to je doba velmi bohatá na lásku, štěstí, úsměv, které mi dává moje rodina. A také bolest, kterou jsem prožívala s mými nejdražšími. Do našeho života vstoupila nemoc. Zemřel manželův tatínek. Můj bratr odešel ve 45 letech, maminka pět let bojovala s obávanou chorobou, které nakonec podlehla. Také sestra prožívala nešťastné období, nemoc rozvod, nakonec nečekaně zemřela. Před třemi roky zemřela manželova maminka, letos můj poslední sourozenec. Tyto etapy v mém životě byly velmi bolestné. Byly

chvíle, kdy jsem si říkala, že již nemůže být hůře. Nejhorší je vždy bezmoc. Před očima jsem měla svoje nejbližší, kteří trpěli, a já jim nemohla dostatečně pomoci. Celý život pomáhám lidem a maminka mně odchází v bolestech a já ji nedokážu pomoci? Oporou mi byly děti a manžel. Díky jim za to. S vnoučátky jsem omládla, tak jak jsem byla přísná na Helenku a Honzíka, to u nich neumím. Jejich očka, otázky a objetí je nenahraditelná medicína pro nás babičky i dědy. Moje nezlomná povaha mi pomohla přejít všechna životní úskalí. Žene mě dál, abych si splnila, co jsem ještě nestihla a navíc smích mě provází větší polovinou života a tak doufám, že se prosměji ještě tou zbývajícím TŘETINOU?!

Pokračování příště!!!

TĚŠTE SE NA

příběhy úsměvné, ale i smutné z mého působení na nejmenovaném chirurgickém oddělení.

rozumíme, je nám s nimi dobře, dovedeme-li si smysluplně vyplnit čas, tak co více si přát?

Je tomu již pár dní, či let? Napsala jsem zdravici svému představenému k šedesátce:

Vážený pane ... ,

přeji Vám,

ať se Vám dny po šedesátce nekrátí,

neboť mně se zdá, že den nemá 24 hodin,

že litr není litr, že hory jsou stále vyšší,

že lidé stále hůře slyší (se navzájem...) .

Ale naopak, je slast ráno vstát

a sluníčku na zahrádce zamávat,

poslouchat sýkorky a kosy,

jak pro ptáčata potravu nosí.

Břízky šumí a oči se pasou na zelené trávě,

z hrnku se kouří a je tak blaze.

Občas škola volá, Atěnko, hola, hola

a také Eva nastartuje, že neurologie potřebuje.

A to je příjemné, protože už NEMUSÍŠ, ale MŮŽEŠ!!!.

Ta svoboda je největší výdobytek té druhé poloviny žití.

Ale dost již bylo povídání, proto přeji pevné zdraví,

elán a hodně sil zvládat ten neurologický dril.

To vše Vám přeje stále ještě „uchechtaná“ Adřka